

A szavak kegyelméből

De az emberélet se alszik ki ilyen hirtelenséggel. / Hosszabb-rövidebb időre átvilágít a dobozán / valakinek a jó vagy rossz emlékezetében – írta Triptychon című versében évtizedekkel ezelőtt Pap József. Emlékezetünk fabatkát sem ér: maszatol, meghamisít, retusál, megszépít és csúfít, készakarva és öntudatlanul is. Emlékeink rövidebb és hosszabb jelenetek, történetek, melyeket újra és újra átfelvételezünk, átírunk, és így inkább rólunk vallanak, mint arról, akire emlékezünk. Csakhogy másunk nincsen, mint ezek a foszladozó, bizonytalan emlékek. Esetünkben azonban, egy költő távozott el közülünk, itt vannak a versek. A versek, melyek szintén retusálnak, meghamisítanak, megszépítenek és elcsúfítanak, de végérvényesen és megmásíthatatlanul. Egy bizonyos mértékig. *Szavak kegyelméből éltem* – mondja a vers, hogy a költő még pontosan huszonhat évig éljen és alkotson itt közöttünk, napra pontosan, hiszen 1979. szeptember huszonhetedik napján írta ezt le, miként ma is szeptember huszonhetedik napján. *De most – / a testtelen reménynek / egy szava nincs hozzám* – fejezi be versét Pap József, több mint negyed századot ugorva át, mondhatnám, hogy játszi könnyedséggel, ha nem ilyen fájdalmas pillanatról beszél-nénk, ide közénk ebbe a perche, melyben mi olvasói még élünk és ő már nem. S *mostantól* ez a vers is, és mi is mások vagyunk már, mint voltunk eddig. A szavak kegyelméből.

A költők igencsak különböző emberek, mindenféle van közöttük, mindenfélét mondok, de nem olyanok, mint Pap József volt. Megbecsült, ismert szakorvos, egyetemi előadó, kertépítő és természetjáró, jó kedélyű, rendíthetetlen nyugalma ember, békés, türelmes, megértő. Kész csoda,

hogy ilyen habitussal költő lett belőle, de az lett, verseiben is békés, türelmes és megértő, ami eleve nem egy izgalmas költészetet ígér. Ezt maga is tudta, egyik legismertebb versében ezt így fogalmazta meg: *Háló híján horoggal / Próbálok szerencsét. / S csalétek nélkül. / Mégse túl ostobán/ És nem is elbizakodottan / Dobálok e helyen, / Amit a mesterek messze elkerülnek.* Emlékszem, hogy már első olvasáskor is megfogott a vers, az Új Symposionban jelent meg először, s azóta sokszor sok helyütt, de az utolsó sora némi ellenérzést váltott ki bennem. *Ahogy reményem, úgy nő a zsákmányom.* Az alázat mímelésének éreztem, sokáig nem tudtam megbékélni a vers illetén befejezésével. Megalkuvónak éreztem, kevésnek. Ma ezt már másként látom, hiszen Pap József végig kitartott azon a helyen, amit a mesterek messze elkerülnek. Nem tagadom, ebben ihletőm és mesterem is volt, példájára én sem szégyelltem a jelentéktelen kis csetléseimmel-botlásaimmal, pizsmogásaimmal benépesíteni egy versnyi helyet a nagyvilágból, illusztrálni a lehetetlent. Vagyis mertem korszerűtlen lenni. Csakhogy én izgága, ideges, ironikus ember vagyok, és ez a hasonlóság közöttünk nem mindig szembeötlő. Meg aztán ezzel a korszerűtlenséggel is csínján kell bánnunk. Pap Józsefet hosszú költői munkássága idején többször érte be és hagyta el a divat. De ő ezzel nemigen foglalkozott. Ma igazán nem a vallomásos és narratív versek ideje dívik. Sőt, egyáltalán nem a vers ideje ez a mostani, amit költőnk ugyan tudomásul vett, több verse a versről szól, de eltántorítani magát nem hagyta, neki a verssel célja volt, bár ezt látszólag tagadta: *A cél, ha nem elérhető, / nem célokom nekem. / De hát, ha magasztos, a cél / elérhetetlen. / Bölcs volnék? Csak a mai nap / gondját vállalom. / Ehhez adjon erőt az ég / s minden hatalom.* Aki tud verset olvasni, ezt az alullicitálást nem veszi komolyan, még a büszkeséget is kihallja a sorok mögül. A kisebbségben élő költő, különösképpen ilyen zűrzavaros időkben, akarva-akaratlanul, még célja és szándéka ellenére is, krónikása lesz a korának. *Engedékeny, jóra való, / de ki is forgatható, / meg is alázható, / a sodrából kihozható / s akkor megköti magát a szó / és elle-ne fordul a versnek.* Pap József nem forgatta ki a szavakat, és nem is vonult ki, mint azzal olykor vádolta önmagát, legfeljebb egyre sűrűbben találta magát ott a kertben, hogy példát, bátorítást, vagy csupán egy kis örömet találjon. Ha egyszer a kertekről szóló magyar versekből készülné antológia, abban Pap Józsefet kitüntető hely illetné meg. De nem biztos, hogy az antológiaszerkesztőknek eszébe is jutna. Ha nem veszik zokon, egy fájdalmas anekdotát is megengedek itt magamnak. Költőnk nagyon szerette mások, más kortárs költők verseit is, ami a költőkre nem éppen jellemző, a Szép verseket például azonnal a megjelenése pillanatában kézbe kellett vennie. Lévéen hatvanéves koráig gyakorló orvos, később pedig nyugdíjas, akiről itt-ott megfeledeznek, és nem hívnak meg különböző rendez-

vényekre, nem sűrűn lehetett ott a Könyvhéten, mikor is az említett kiadvány hagyományszerűen megjelenik. Ezért a vajdasági különítményből mindig meg volt valaki bízva, hogy Pap Józsefnek az antológiát megszerezze és elvigye Újvidékre. Őt a mindenkori szerkesztők - kinek a szégyene ez? - soha nem közölték. Soha nem beszélt erről, mivel tudta, hogy mi a becsvágy: *Mekkora öröme, sikerélménye / lehet a feketerigónak, / ha végig tudja klarinétozni/ megkezdett dallamát! / Kivár utána. Nyilván azt figyel, / hallották-e társai meg a párja, / mely ott futkos alatta a fűben. / Ily sikerre vágyom!*

Hallottuk Jóska, hidd el, hallottuk. Akik pedig nem hallották, magukra vessenek!

